

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 11/1997 vp

Hallituksen esitys laeiksi konkurssisäännön ja konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain 7 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 13 päivänä toukokuuta 1997 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen 49/1997 vp laeiksi konkurssisäännön ja konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain 7 §:n muuttamisesta.

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 11/1997 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöjohtaja Mikko Könkkölä, lainsäädäntösihteeri Helena Laine ja tutkija Marja Wallin, oikeusministeriö
- rikosylitarkastaja Keijo Suuripää, sisäasiainministeriö
- hallitusneuvos Kirsi Seppälä, valtiovarainministeriö
- ylitarkastaja Susanna Siitonen, työministeriö
- apulaisoikeuskansleri Jukka Pasanen, Oikeuskanslerinvirasto
- konkurssiasiamies Eero Lyytikäinen, Konkurssiasiamiehen toimisto
- käräjätuomari Heikki Nousiainen, Helsingin käräjäoikeus
- rikosylitarkastaja Jouni Välkki, keskusrikospoliisi

- apulaisjohtaja Esko Valkonen, Verohallitus
- puheenjohtaja, asianajaja Matti Nenonen, konkurssiasiaain neuvottelukunta
- osastopäällikkö Antti Neimala, Keskuskaupakamari
- lakimies Markus Sädevirta, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK
- asianajaja Kirsi Eksymä, Suomen Asianajajaliitto
- kihlakunnanvouti Timo Heikkinen, Suomen Nimismiesyhdistys
- johtaja Erkki Kontkanen, Suomen Pankkiyhdistys
- kihlakunnansyyttäjä Jarmo Rautakoski, Suomen Syyttäjäyhdistys
- lakimies Hannu Ijäs, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto
- varatuomari Antti Majjala, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT
- osastopäällikkö Markku Riikonen, Työeläkelaitosten liitto TELA.

Viitetiedot

Esityksellä on liittymäkohtia hallituksen esitykseen 198/1996 vp laeiksi liiketoimintakiellosta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta. Lakivaliokunta on sen vuoksi kuullut asiantuntijat molemmista esityksistä yhtä aikaa.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi asiallisesti vanhentuneet konkurssisäännön säännökset velallisen liikkumisvapauden rajoittamisesta. Velallisen liikkumisvapautta Suomessa ei enää rajoitettaisi. Tuomioistuin voisi kieltää velallista poistumasta maasta, jos maasta poistuminen vaarantaisi pesän selvittämistä. Esityksen mukaan konkurssihakemusta käsittelevä tuomioistuin voisi jo ennen kuin konkurssiin asettamisesta on päätetty määrätä velallisen maastapoistumiskiellon sekä määrätä velallisen omaisuutta ja kirjanpitoaineistoa pantavaksi takavarikkoon tai määrätä muusta niistä koskevasta turvaamistoimesta. Lakiin tulisivat säännökset myös siitä, miten velallisen velvollisuuksien täyttämistä koskevia säännöksiä sovelletaan, kun velallisena on yhteisö tai säätiö.

Esityksessä ehdotetaan myös uudistettaviksi pesänhoitajan tehtävään määräämistä, pesänhoitajan esteellisyyttä ja kelpoisuutta sekä tehtävästään vapauttamista koskevia säännöksiä.

Väliaikaisen pesänhoitajan olisi laadittava sel-

vitys velallisesta ja velallisen konkurssia edeltäneestä toiminnasta. Selvitys annettaisiin tuomioistuimelle, syyttäjälle ja konkurssiasiamiehelle sekä pyynnöstä myös esitutkintaviranomaiselle ja velkojalle.

Konkurssipesien hallinnon valvonnasta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että konkurssiasiamies voisi vaatia pesänhoitajan vapauttamista samoin perustein kuin velkojat ja velallinen.

Ehdotus pesänhoitajan velvollisuudesta laatia selvitys velallisen toiminnasta ennen konkurssia liittyy hallituksen esitykseen laeiksi liiketoimintakiellosta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta. Esitys liittyy myös valtioneuvoston 1 päivänä helmikuuta 1996 hyväksymään periaatepäätökseen hallituksen toimintaohjelmaksi talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

1. Laki konkurssisäännön muuttamisesta

17 §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi henkilöistä, joihin voidaan soveltaa konkurssisäännön velallista koskevia säännöksiä.

Lakiehdotuksen 17 §:n on epäilty ulottavan maastapoistumiskiellon tarpeettoman laajaan henkilöryhmään. Valiokunta toteaa, että tuomioistuin voi määrätä maastapoistumiskiellon vasta, kun ehdotetussa 38 §:ssä määritellyt tiukat

edellytykset ovat olemassa. Velallisen asema siinänsä ei rajoita vapaata liikkumisoikeutta.

38 §:n 4 momentti. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut, että henkilörekistereihin talletettujen tietojen säilytysajat kuuluvat hallitusmuodon 8 §:n 1 momentissa ilmaistun lailla säätämisen vaatimuksen piiriin. Lausunnon mukaan lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä, jos rekisteritietojen poistamisesta säädetään lain tasolla.

Lakivaliokunta ehdottaa, että konkurssisäännön 38 §:n 4 momenttiin lisätään säännös rekisteritiedon poistamisesta poliisin henkilörekisteristä maastapoistumiskiellon rauettua tai tuomioistuimen kumottua kiellon.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 38 § muutettuna seuraavasti:

38 §

(1—3 mom. kuten HE)

Tuomioistuimen tulee huolehtia siitä, että velalliselle ilmoitetaan heti tarkoitukseen soveltavalla tavalla 1 momentissa tarkoitettua kiellosta ja 2 momentissa tarkoitettua velvollisuudesta luovuttaa passi poliisin haltuun sekä kiellon kumoamisesta ja raukeamisesta. Tuomioistuimen on viipymättä tehtävä poliisille vastaava ilmoitus tiedon tallentamiseksi *poliisin henkilörekisteriin. Tallennetut tiedot poistetaan rekisteristä viipymättä kiellon rauettua tai tultua kumotuksi.*

Helsingissä 9 päivänä lokakuuta 1997

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Henrik Lax /r
 vpj. Matti Vähänäkki /sd
 jäs. Sulo Aittoniemi /kesk
       Juhani Alaranta /kesk
       Janina Andersson /vihr
       Toimi Kankaanniemi /skl
       Juha Karpio /kok

Pekka Kuosmanen /kok
 Annika Lapintie /vas
 Reino Ojala /sd
 Markku Pohjola /sd
 Pekka Saarnio /vas
 Säde Tahvanainen /sd
 Jukka Tarkka /nuors.

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Liite

Lausunto 11/1997 vp

Hallituksen esitys 49/1997 vp

Lakivaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 13 päivänä toukokuuta 1997 hallituksen esityksen 49/1997 vp laeiksi konkurssisäännön ja konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain 7 §:n muuttamisesta lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa lakivaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntösihteeri Helena Laine oikeusministeriöstä, professori Mikael Hidén ja professori Ilkka Sara- viita.

Käsiteltyään asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kun- nioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan uudistettaviksi muun muassa konkurssisäännön asiallisesti vanhentuneet säännökset velallisen liikkumisvapauden rajoittamisesta.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa käsitellään esitystä hallitusmuodon 7 §:n säännösten kannalta ja päädytään siihen, että ehdotukset eivät ole ristiriidassa kyseisen perustuslainkohdan kanssa.

Valiokunnan kannanotot

Maastapoistumiskieltoa koskevien uusien säännösten mukaan tuomioistuin voisi tietyissä tilanteissa määrätä, ettei velallinen saa poistua maasta. Kielto olisi voimassa enintään siihen asti, kun velallinen on vahvistanut pesäluettelon oikeaksi.

Mainittua ehdotusta tulee arvioida perusoikeusuudistuksen yhteydessä muutetun hallitusmuodon 7 §:n 2 momentin kannalta. Sen mukaan jokaisella on oikeus lähteä maasta, mutta tähän

oikeuteen voidaan lailla säätää välttämättömiä rajoituksia oikeudenkäynnin tai rangaistuksen täytäntöönpanon varmistamiseksi taikka maanpuolustusvelvollisuuden täyttämisen turvaamiseksi. Nämä rajoitusperusteet tarkoitettiin perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan (HE 309/1993 vp, s. 51/II) sillä tavoin tyhjentäviksi, ettei maasta poistumisen estämisestä muulla perusteella voida säätää tavallisella lailla.

Keskeiseksi seikaksi tässä tapauksessa näin ollen muodostuu se, voidaanko lakiehdotuksen 38 §:n mukaista maastapoistumisoikeuden rajoitusta eli maastapoistumiskieltoa pitää välttämättömänä oikeudenkäynnin varmistamiseksi. Valiokunnan käsityksen mukaan tämä rajoituksen säätämisen yleinen edellytys täyttyy käsiteltävänä olevassa tapauksessa, kun otetaan huomioon tuomioistuimien osuus yleensä konkurssimenetelyssä ja erityisesti se, että maastapoistumiskielon voimassaolo rajautuisi tuomioistuimessa tapahtuvaan pesäluettelon oikeaksi vahvistamiseen. Ehdotus täyttää perustuslaissa asetetun välttämättömyys-edellytyksen myös sen osalta, millaisissa tarkoituksissa maastapoistumiskielto voidaan määrätä.

Lakiehdotuksen 38 §:n 3 momentin mukaan (ks. myös 17,2 §) maastapoistumiskieltoon määräämisestä ei saa valittaa. Velallinen saa kuitenkin ilman määräaikaa kannella päätöksestä, jolloin kantelu on käsiteltävä kiireellisenä. Järjestely vastaa pakkokeinolain nojalla määrättävää maastapoistumiskieltoa. Hallitusmuodon 16 §:n 1 momentin kannalta on oleellista ja sinänsä riittävää, että tämä ”oikeuksia ja velvollisuuksia” koskeva päätös tehdään tuomioistuimessa. Saman pykälän 2 momentissa mainitun muutoksenhakuoikeuden johdosta on huomion arvoista, että kantelu tehdään hovioikeudelle ja että kanteleminen ei ole sidottu määräaikoihin. Kantelu on tässä yhteydessä samanlaajuinen kuin valitus. Ehdotus on tältäkin osin sopusoinnussa hallitusmuodon kanssa.

Lakiehdotuksen 38 §:n 4 momentista ilmenee, että tiedot maastapoistumiskiellosta tallennetaan poliisin tietojärjestelmään. Poliisin henkilö-

rekisterilaissa olevan asetuksenantovaltuuden valtiosääntöoikeudellisen ongelmallisuuden takia (ks. PeVL 7/1997 vp) on hallitusmuodon 8 §:n 1 momentin vuoksi säädettävä tässä yhteydessä laissa näiden tietojen säilytysajoista. Tämä on ehto lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä. Asiasta voidaan säätää esimerkiksi niin, että asianomaiset tiedot on poistettava rekisteristä maastapoistumiskiellon tultua kumotuksi tai rauettua.

Helsingissä 23 päivänä toukokuuta 1997

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Ville Itälä /kok, jäsenet Esko Helle /vas, Gunnar Jansson /r, Ulla Juurola /sd, Marjut Kaarilahti /kok, Juha

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä, 1. lakiehdotus kuitenkin vain edellyttäen, että valiokunnan sen 38 §:n 4 momentin johdosta tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon.

Korkeaoja /kesk, Heikki Koskinen /kok, Osmo Kurola /kok, Johannes Leppänen /kesk, Paavo Nikula /vihr ja Veijo Puhjo /va-r sekä varajäsenet Reijo Kallio /sd ja Vuokko Rehn /kesk.
